

การศึกษาการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความปลอดภัย
ของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรง
อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ธานิตา นุ่นจันทร์¹

ศิรดา สมบัติพิบูลย์²

Received: October 10, 2025; Revised: December 6, 2025;

Accepted: December 20, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรงในการส่งเสริมความปลอดภัยของผู้สูงอายุ และ (2) ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมด้าน

¹ ศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
Email: thanita.2546dow@gmail.com

² ศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
Email: mydary55@gmail.com

ความปลอดภัย รวมถึงผลของการมีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก อำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี งานวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มจากผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และส่งเสริมความปลอดภัยของผู้สูงอายุผ่านการจัดทำแผนงานโครงการและกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านสุขภาพสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต โรงเรียนผู้สูงอายุ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อความปลอดภัย ทั้งนี้การดำเนินงานอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ซึ่งมีระบบติดตามประเมินผลเพื่อปรับปรุงการทำงาน ผู้สูงอายุไม่ได้เป็นเพียงผู้รับบริการ แต่ยังมีบทบาทเชิงรุกในการสะท้อนปัญหา เสนอแนวทางและร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน อย่างไรก็ตามยังพบข้อจำกัดด้านงบประมาณ โครงสร้างพื้นฐาน การเข้าถึงบริการและการประสานงาน ส่งผลให้ยังคงมีความเหลื่อมล้ำและความเสี่ยงในด้านสุขภาพ ปลอดภัย และสังคมที่ต้องการแก้ไขให้ครอบคลุมและต่อเนื่อง เพื่อให้ตำบลปากแพรกก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุที่มั่นคงและยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ: การจัดการ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, การมีส่วนร่วม, ผู้สูงอายุ, ปลอดภัย

A Study on the Management of Local Administrative
Organizations through the Participatory Process in
Promoting the Safety of Elderly People in
Pak Phraek Subdistrict Administrative Organization
Don Sak District Surat Thani Province

Thanita Nunchan³

Sirada Sombatpibool⁴

Abstract

This study aimed to (1) examine the management of the Pak Phraek Subdistrict Administrative Organization in promoting the safety of elderly people, and (2) investigate the forms of elderly participation in safety-related activities, as well as the effects of such participation on the operations of the Pak Phraek

³ Faculty of Liberal Arts and Management Science, Prince of Songkla University, Surat Thani Campus Email: thanita.2546dow@gmail.com

⁴ Faculty of Liberal Arts and Management Science, Prince of Songkla University, Surat Thani Campus Email: mydary55@gmail.com

Subdistrict Administrative Organization, Don Sak District, Surat Thani Province. The study employed a qualitative research methodology, collecting data through in-depth interviews and focus group discussions with local administrators, community leaders, and relevant elderly participants. The findings revealed that the Pak Phraek Subdistrict Administrative Organization plays a significant role in enhancing the quality of life and promoting the safety of elderly people through the development of plans, projects, and activities that continuously engage the elderly. These activities cover health, environmental, and quality-of-life development, such as the Community Quality of Life Development Center, the Elderly School, and the use of safety-related technology. The organization's operations rely on collaboration among multiple sectors and include monitoring and evaluation systems to improve performance. Elderly participants are not merely service recipients but also actively reflect on problems, propose solutions, and contribute to community development. However, limitations were identified in terms of budget, infrastructure, service accessibility, and coordination, leading to inequalities and risks related to health, safety, and social well-being. These issues require comprehensive

and continuous interventions to enable Pak Phraek Subdistrict to become a stable and sustainable elderly-friendly community in the future.

Keywords: Management, Local Administrative Organizations, Participatory, Elderly, Safety

บทนำ

ในสังคมโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรครั้งสำคัญซึ่งเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางการแพทย์ การพัฒนาระบบสาธารณสุข และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทำให้อัตราการเกิดลดลง ขณะเดียวกันอายุขัยเฉลี่ยของประชาชนเพิ่มสูงขึ้น จึงนำไปสู่การเพิ่มจำนวนของประชากรผู้สูงอายุในหลายประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในอัตราที่รวดเร็ว ประเทศไทยเองก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงแนวโน้มนี้ได้ ซึ่งในปัจจุบันพบว่าประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบโดยมีจำนวนผู้สูงอายุเกินกว่า 13,866,156 คน (เฉพาะสัญชาติไทย) ของประชากรทั้งหมด (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2568) และคาดว่าในปี 2574 จะก้าวสู่ “สังคมผู้สูงอายุระดับสูง” (Super-aged society) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรครั้งนี้ส่งผลกระทบต่อหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สาธารณสุข แรงงาน และระบบสวัสดิการสังคม จึงทำให้รัฐบาลต้องวางมาตรการและนโยบายเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็น

ระบบ โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตและความปลอดภัยของผู้สูงอายุ ไม่เพียงในฐานะการจัดสวัสดิการเท่านั้น แต่ยังเป็นการลงทุนทางสังคมเพื่อสร้างความมั่นคงและการอยู่ร่วมกัน ซึ่งในระดับนโยบายรัฐบาลได้มอบหมายบทบาทสำคัญให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เพื่อจัดสรรงบประมาณและดำเนินโครงการที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ผ่านกลไกต่าง ๆ เช่น กองทุนผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ และเครือข่ายอาสาสมัครชุมชนแนวทางเหล่านี้ไม่เพียงช่วยให้ผู้สูงวัยได้เรียนรู้ แต่รวมถึงพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคมยังช่วยลดความรู้สึกละโดดเดี่ยวและสร้างการมีส่วนร่วมในสังคมได้ ทั้งนี้จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นจังหวัดขนาดใหญ่ในภาคใต้มีผู้สูงอายุจำนวนมากและมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการวางนโยบายท้องถิ่น เพื่อดูแลผู้สูงอายุทั้งด้านสวัสดิการ สุขภาพ ความปลอดภัย และโครงสร้างพื้นฐานที่ตอบสนองต่อบริบทพื้นที่ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดได้ริเริ่มโครงการที่หลากหลาย เช่น ศูนย์ผู้สูงอายุ สวนสุขภาพปลอดภัย ระบบดูแลเชิงรุก และการป้องกันภัยในชุมชน รวมถึงการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน และประเมินโครงการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ตรงกับความ ต้องการ ดังนั้นสำหรับพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก อำเภอดอนสักมี ผู้ สูงอายุ กว่า 2,400 คน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2568) พบว่าปัญหาความปลอดภัยในที่อยู่อาศัยยังคงเป็นประเด็นสำคัญไม่ว่าจะเป็นพื้นบ้านที่ลื่น ห้องน้ำขาดราวจับ หรือทางเดินที่ไม่เรียบ ซึ่งเป็นปัจจัยเพิ่มความเสี่ยงต่อการหกล้มและบาดเจ็บ

รุนแรง อีกทั้งยังมีผู้สูงอายุจำนวนมากไม่น้อยที่ต้องอยู่อาศัยลำพัง ทำให้เกิดความเปราะบางเมื่อเผชิญเหตุฉุกเฉิน องค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรกจึงได้ดำเนินโครงการเพื่อปรับปรุงบ้านเรือน อบรมให้ความรู้ด้านสุขภาพและความปลอดภัยจัดบริการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ รวมถึงสร้างเครือข่ายอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุอย่างใกล้ชิด

ทั้งนี้การดำเนินงานดังกล่าวสะท้อนถึงบทบาทของท้องถิ่นที่ไม่เพียงมุ่งเน้นด้านสวัสดิการ แต่ยังเป็นการสร้างระบบดูแลผู้สูงอายุเชิงรุกที่มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุเองที่ช่วยผลักดันกิจกรรมและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชน การศึกษาในพื้นที่ตำบลปากแพรกจึงเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการจัดการเชิงท้องถิ่นที่ตอบสนองต่อความท้าทายของสังคมผู้สูงอายุ ทั้งด้านความปลอดภัย คุณภาพชีวิต และการสร้างความเข้มแข็งทางสังคมได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

- เพื่อศึกษาการจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรกในการส่งเสริมความปลอดภัยของผู้สูงอายุ
- เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมด้านความปลอดภัยและผลของการมีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้สูงอายุถือเป็นกลุ่มประชากรที่มีความสำคัญต่อสังคมในทุกมิติ ทั้งในด้านครอบครัว เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม การให้ความหมายของคำว่า “ผู้สูงอายุ” มีความแตกต่างกันไปตามบริบทของสังคม และหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมักจะสัมพันธ์กับการเกษียณจากการทำงานในขณะที่ประเทศไทยได้ กำหนดตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ว่าผู้สูงอายุหมายถึงบุคคล ที่มีอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป องค์การสหประชาชาติได้เน้นย้ำถึงสิทธิ ของผู้สูงอายุที่ต้องได้รับความเท่าเทียม และการคุ้มครองขั้นพื้นฐาน (เพื่อผูก กายจนภาส, 2541) ความสูงอายุสามารถพิจารณาได้ทั้งในมิติ ของอายุชีวภาพ ร่างกาย จิตใจ และสังคม ขณะที่ (สุรกุล เจนอบรม, 2534) ความสูงอายุเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับความเสื่อมทั้งทาง ร่างกายและจิตใจ อีกทั้ง (บรรลุ ศิริพานิช, 2542) และ (กุลยา ตันติ ผลาชีวะ, 2548) ได้ชี้ให้เห็นถึงความเสื่อมถอยที่เด่นชัดของ ผู้สูงอายุ เช่น ความคล่องตัวลดลงหรือความจำเสื่อม อย่างไรก็ตามการ ตีความในแง่ลบดังที่ (เขมจิรา พัทธกราชภูร์, 2560) อาจสะท้อนเพียง ค่านิยมของสังคมเพราะในความเป็นจริงผู้สูงอายุยังคงมีศักยภาพ ซึ่งมี บทบาทสำคัญต่อครอบครัวและสังคม เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุร่างกายและจิตใจ ย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลง (เจษฎา บุญทา, 2545) ในด้านร่างกายนั้นระบบ ต่าง ๆ เช่น ผิวหนัง ประสาท และประสาทสัมผัสมีประสิทธิภาพในการ ทำงานลดลง ส่วนในด้านจิตใจผู้สูงอายุมีแนวโน้มเกิดความหลงลืม วิดก กังวล และอาจรู้สึกโดดเดี่ยว ด้านสังคมเช่นเดียวกันการเกษียณอายุทำให้

บทบาทลดลงส่งผลให้ผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งรู้สึกขาดการยอมรับและมองว่าตนเป็นภาระต่อผู้อื่น ในด้านความปลอดภัยเป็นสิ่งที่สำคัญในการดูแลผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุมีความเปราะบางเสี่ยงต่ออุบัติเหตุและภัยอันตรายได้ง่าย ไม่ว่าจะเป็นอุบัติเหตุภายในบ้าน เช่น การหกล้ม การลื่นล้มในห้องน้ำ หรือการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งภัยภายนอก เช่น การถูกเอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจ รวมถึงการถูกละเมิดสิทธิ ความปลอดภัยจึงไม่ได้หมายถึงเพียงการป้องกันอุบัติเหตุทางกายภาพ แต่ยังรวมถึงความมั่นคงทางจิตใจ ความปลอดภัยด้านสุขภาพ และความปลอดภัยในชุมชนด้วย การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และการมีระบบเฝ้าระวังป้องกัน จึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ แนวคิดการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance: NPG) เป็นแนวคิดที่ตอบโจทย์การจัดการในสังคมปัจจุบัน โดยเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนทั่วไป แตกต่างจากแนวคิดการบริหารรัฐแบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นเพียงกลไกราชการ หรือแนวคิดการจัดการแบบใหม่ที่เน้นกลไกตลาดและประสิทธิภาพเพียงอย่างเดียว NPG ให้ความสำคัญกับความโปร่งใส ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยมีเป้าหมายคือ การสร้างคุณค่าเชิงสาธารณะ (Public Value) ที่สะท้อนความเป็นธรรม ความเสมอภาค และความชอบธรรม เมื่อเชื่อมโยงเข้ากับประเด็นผู้สูงอายุและความปลอดภัย แนวคิด NPG สามารถเป็นกรอบสำคัญในการสร้างระบบการจัดการที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างรอบด้าน โดยไม่เพียงคำนึงถึงสุขภาพ หรือการพัฒนาสังคม

เท่านั้น แต่ยังรวมถึงมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยในทุกมิติ ทั้งการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตประจำวัน การสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังในชุมชน การให้ความรู้แก่ครอบครัวในการดูแลและการกำหนดนโยบายสาธารณะที่ครอบคลุมสิทธิของผู้สูงอายุ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัย “การมีส่วนร่วมของประชาชน” อันสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen และคณะ (1980) ที่แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นกระบวนการที่ผู้สูงอายุ ครอบครัว ชุมชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทตั้งแต่การกำหนดปัญหา การออกแบบสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย การกำหนดนโยบายหรือแนวทางดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับ NPG ที่เน้นให้หลายฝ่ายร่วมตัดสินใจบนฐานความต้องการจริงของผู้สูงอายุ 2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) ชุมชนสามารถมีบทบาทในกิจกรรมดูแล เช่น การจัดกิจกรรมเฝ้าระวัง การปรับปรุงบ้านให้ปลอดภัย การเป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ หรือการสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวอย่างของเครือข่ายความร่วมมือในแบบ NPG 3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ผู้สูงอายุ ครอบครัว และชุมชนได้รับผลประโยชน์จากระบบสนับสนุนที่ดี เช่น สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย การเข้าถึงบริการสุขภาพ และความมั่นคงทางสังคม ซึ่งเป็นการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันตามแนวคิดการสร้างคุณค่าเชิงสาธารณะ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ประชาชนสามารถตรวจสอบการจัดการบริการต่างๆ เช่น ความปลอดภัยในชุมชน การดูแลสุขภาพ หรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ตลอดจนเสนอแนวทางปรับปรุง ซึ่งช่วยให้ระบบ

ภายใต้ NPG มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุจริง ๆ ดังนั้นเมื่อพิจารณาทั้งในมิติของความปลอดภัย คุณภาพชีวิต และการมีส่วนร่วม แนวคิด NPG กับกรอบความคิดของ Cohen และคณะ (1980) สามารถทำให้การบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุมีความรอบด้าน โปร่งใส และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น พร้อมสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในทุกมิติอย่างแท้จริง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เน้นเก็บข้อมูลเชิงลึก เพื่อให้เห็นภาพกระบวนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการดูแล และส่งเสริมความปลอดภัยของผู้สูงอายุในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก อำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามกึ่งโครงสร้างและการสนทนากลุ่ม โดยผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 37 คน โดยมีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับทั้งด้านนโยบาย การบริหาร และประสบการณ์ตรงของผู้สูงอายุ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และผู้สูงอายุ ซึ่งแต่ละกลุ่มมีบทบาทและมุมมองที่ต่างกัน เช่น นายกองคกรบริหารส่วนตำบลปากแพรก ซึ่งเป็นผู้บริหารสูงสุดขององค์กร มีหน้าที่กำหนดนโยบาย วางแผน และจัดสรรงบประมาณด้านความปลอดภัยและสวัสดิการ โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุที่ถือว่าเป็นกลุ่มที่ต้องการการดูแลเป็น

พิเศษ ส่วนหัวหน้าสำนักปลัดจะทำหน้าที่ประสานงาน และบริหารงาน ภายในองค์กรสามารถให้ข้อมูลภาพรวมกระบวนการทำงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุได้อย่างครบถ้วน ในระดับชุมชน ผู้ใหญ่บ้านเป็นคนที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด จึงรับรู้ปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลจากผู้ใหญ่บ้านช่วยให้เห็นสถานการณ์จริงในพื้นที่ได้ชัดเจนขึ้น ขณะที่อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ซึ่งมีบทบาทในการดูแลสุขภาพ การเยี่ยมบ้าน และติดตามอาการผู้สูงอายุเป็นผู้ที่รู้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุในแต่ละครัวเรือน สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ตรง นักวิจัยได้คัดเลือกกลุ่มที่อายุ 60 ปีขึ้นไป และสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างชัดเจน ผู้สูงอายุจำนวน 25 คนจาก 5 หมู่บ้านถูกเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองและประสบการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน ทำให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนชีวิตจริง มุมมอง และความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ พื้นที่ศึกษาคือองค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก ซึ่งเป็นชุมชนที่มีผู้สูงอายุจำนวนมาก และมีการทำงานร่วมกันทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคสังคมในการส่งเสริมความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง จึงเหมาะสมที่จะใช้เป็นกรณีศึกษานำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นได้ การวิเคราะห์ข้อมูลทำตามขั้นตอนของงานวิจัยเชิงคุณภาพ ตั้งแต่การถอดความ การจัดหมวดหมู่ การวิเคราะห์เนื้อหา จนถึงการสังเคราะห์ประเด็นอย่างเป็นระบบ ทำให้ได้ข้อสรุปที่สะท้อนรูปแบบการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการดูแลสุขภาพปลอดภัยผู้สูงอายุ และสามารถนำไปต่อยอดเป็นแนวทางหรือนโยบายที่เหมาะสมกับพื้นที่ได้จริง

ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยรวมทั้งสิ้นจำนวน 37 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ 1) หน่วยงานภาครัฐที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องและมีหน้าที่ในการจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความปลอดภัยของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรง อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี แบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 14 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 16 รวมถึงตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจำนวน 5 คน และการสนทนากลุ่มจำนวน 25 คน ซึ่งเป็นผู้สูงอายุในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรง เพราะเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการศึกษา โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และมีความสามารถในการสื่อสาร แสดงความคิดเห็น และถ่ายทอดประสบการณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของตนเองในระดับชุมชนได้

โดยในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดรหัสแทนตัวผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ 1) นายกองค์การบริหารส่วนตำบล GM1 2) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล GM2 จำนวน 1 คน 3) ผู้ใหญ่บ้านVH จำนวน 5 คน 4) อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน VHV จำนวน 5 คน 5) ผู้สูงอายุ PS จำนวน 25 คน

การจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก อำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

องค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก อำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ซึ่งมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบตั้งแต่ “การวางแผน การปฏิบัติ การสร้างการมีส่วนร่วม ไปจนถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ” (ผู้ให้ข้อมูล GM1, VH1, VH14, VH16) “การวางแผนเริ่มจากเวทีประชาคมรับฟังความต้องการของประชาชน เพื่อนำไปพัฒนาโครงการด้านสุขภาพ ความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม และศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ” (ผู้ให้ข้อมูล GM1, GM2, VH1, VHV3) “ประชาชนและผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ส่งผลให้การดำเนินงานราบรื่นและเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง” (ผู้ให้ข้อมูล GM1, VH1, VH3, VHV1, PS1, PS8) “ด้านความปลอดภัย มีการสำรวจสุขภาพและสภาพแวดล้อม จัดอบรม ปรับปรุงบ้านและชุมชน พร้อมระบบเฝ้าระวังและอาสาสมัครติดตาม” (ผู้ให้ข้อมูล GM1, GM2, VHV1, VHV8, PS1, PS16) “จัดตั้งศูนย์ประสานงาน ใช้เทคโนโลยี เชื่อมโยงข้อมูลผู้สูงอายุและผู้พิการ พร้อมบริการรถรับ-ส่งและพี่เลี้ยง” (ผู้ให้ข้อมูล GM1, VHV1, VHV8, PS1) “โรงเรียนผู้สูงอายุจัดกิจกรรมด้านสุขภาพ การออกกำลังกาย นันทนาการ และการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม โดยผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ” (ผู้ให้ข้อมูล GM1, GM2, VH1, VHV8, PS1, PS8) การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เช่น “โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาสาสมัครประจำ

หมู่บ้าน ตำรวจ ทิมกุ่มภัย และสถาบันการศึกษา ทำให้โครงการครอบคลุม และสร้างเครือข่ายสังคมที่เข้มแข็ง” (ผู้ให้ข้อมูล GM1, VH1, VHV16, VHV8, PS1, PS3, PS16) การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง “รับฟังข้อเสนอแนะผ่านประชุมผู้สูงอายุ และอาสาสมัครทำให้โครงการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้จริง” (ผู้ให้ข้อมูล GM2, VH1, VH8, VH14) ผลลัพธ์พบว่า “ผู้สูงอายุมีสุขภาพกายและจิตใจดีขึ้นสามารถสะท้อนปัญหาและความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ” (ผู้ให้ข้อมูล GM1, VH1, VH16, VHV1, VHV8) องค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก จึงเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน การบูรณาการหน่วยงาน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในทุกมิติ ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และประชาชนเกิดความเชื่อมั่นต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

รูปแบบและผลการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุต่อการดำเนินงานของ องค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรกอำเภอตอนสักจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในตำบลปากแพรก อำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมเป็นลักษณะต่อเนื่อง ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน “โดยองค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรกเป็นหน่วยงานหลักในการประสานความร่วมมือกับเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีโอกาสเข้าร่วมในการวางแผน ดำเนินกิจกรรม และเสนอแนวทางปรับปรุงโครงการพัฒนาชุมชน เช่น การปรับปรุง

สิ่งแวดล้อม การติดตั้งไฟส่องสว่าง ทางม้าลาย และการจัดศูนย์ดูแลกลางวัน (Day Care)” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจาก GM1, GM2, VHV3, PS1, PS8) ผู้สูงอายุไม่ได้จำกัดบทบาทเพียงผู้รับบริการ แต่ยังทำหน้าที่เป็นตัวแทนสะท้อนความคิดเห็นในระดับหมู่บ้าน รวมถึงเข้าร่วมกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีบทบาทสำคัญในฐานะคณะกรรมการร่วมด้านสุขภาพ เช่น “การมีส่วนร่วมในกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลเพื่อให้โครงการด้านสุขภาพตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจาก GM1, VH1, VH8, VHV1, VHV16) อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างชุมชนกับหน่วยงานท้องถิ่น “โดยเข้าร่วมประชุมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นประจำทุกเดือนเพื่อสะท้อนปัญหาและความต้องการของประชาชน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ร่วมคิด ร่วมทำร่วมแก้ไขปัญหาสาธารณสุขและปัญหาชุมชนอย่างเป็นระบบ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจาก GM1, GM2, VH1, VHV3, PS14) “การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกระบวนการวางแผนช่วยให้โครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลตรงกับปัญหาและความต้องการจริง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจาก GM1, GM2, VH1, VHV1, VHV14, PS1) “การดำเนินกิจกรรมผู้สูงอายุเข้าร่วมชมรม และโรงเรียนผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้สูงอายุมีความปลอดภัยและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจาก GM1, GM2, VH1, VH3, PS1, PS16) ผู้สูงอายุยังมีช่องทางให้ข้อเสนอแนะ เช่น “การจัดการขยะ การปรับปรุง สิ่งอำนวยความสะดวกในบ้าน การจัดกิจกรรม และการใช้

เทคโนโลยีแอปพลิเคชันคุ้มภัย เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถเข้าถึงและช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีภาวะพียงพิงได้ทันที” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจาก GM1, VH1, VHV14, PS3, PS8) ข้อเสนอเหล่านี้ช่วยให้องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถวางแผน และจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุอย่างตรงจุด ผลจากการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุช่วยให้การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจ ปรับปรุงสิ่งแวดล้อม เพิ่มความปลอดภัย และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าในสังคมสามารถถ่ายทอดประสบการณ์แก่ชุมชน และเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง ยั่งยืน และพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุในอนาคต

ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรง อำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยดำเนินงานอย่างเป็นระบบตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ไปจนถึงการติดตามและประเมินผลเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุไม่เพียงช่วยให้โครงการตอบสนองต่อความต้องการ แต่ยังเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความภูมิใจในชุมชน อาสาสมัครประจำหมู่บ้านและเครือข่ายต่าง ๆ ทำหน้าที่เชื่อมโยงข้อมูลและติดตามดูแลอย่างใกล้ชิด ทำให้การดำเนินงานด้านสุขภาพ ความปลอดภัย และสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพ ผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรม และเสนอแนวทางปรับปรุงโครงการ

อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การใช้เทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชันคุ้มครองภัย รวมถึงบริการรับ-ส่ง และพี่เลี้ยงช่วยให้ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้รับความช่วยเหลือได้อย่างทันเวลา ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งประชาชนเกิดความเชื่อมั่น และผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าสามารถถ่ายทอดประสบการณ์เสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน และสร้างรากฐานชุมชนที่ยั่งยืนพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุในอนาคตได้อย่างมั่นคง

อภิปรายผล

การจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรงในการส่งเสริมความปลอดภัยของผู้สูงอายุ

การจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรงในการส่งเสริมความปลอดภัยของผู้สูงอายุ มีลักษณะการดำเนินงานที่เป็นระบบเริ่มตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติ การสร้างการมีส่วนร่วม ตลอดจนการติดตามและประเมินผล ซึ่งทำให้การบริหารงานโปร่งใสและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของกิตติพงษ์ พิพิธกุล (2563) อธิบายว่า การบริหารงานในลักษณะโปร่งใส เปิดเผย และเน้นผลลัพธ์ โดยส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการบริหาร ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงานไปจนถึงการประเมินผลและความร่วมมือของสมาชิกเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ในเชิงปฏิบัติองค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรงได้ขับเคลื่อนโครงการที่หลากหลาย เช่น การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การพัฒนาด้าน

สิ่งแวดล้อม และการจัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งช่วยให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่องและมีคุณค่าในสังคม การดำเนินงานนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระวิมาน คมภีรปญโญ และภานุวัฒน์ สิงห์คำป็อง (2567) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการจัดการสังคมผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ขณะเดียวกันองค์กรยังให้ความสำคัญกับระบบติดตามและประเมินผลที่เปิดโอกาสให้คณะกรรมการชุมชน และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ นอกจากนี้การดำเนินงานยังให้ความสำคัญต่อการดูแลผู้สูงอายุอย่างรอบด้านทั้งความปลอดภัย สุขภาพ และคุณภาพชีวิต โดยร่วมมือกับอาสาสมัครสาธารณสุข และโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนหลักประกันสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ และแนวคิดการจัดการภาครัฐของวลินเนศวร์ ธีรการุณวงศ์ (2562) อธิบายว่าการจัดการภาครัฐในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องยึดหลักธรรมาภิบาลเป็นกรอบแนวทางสำคัญในการบริหารงานเพื่อสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน โดยเฉพาะในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องบริหารงานให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ สอดคล้องกับแนวคิดของโลहितหาญ ชุนทอง (2562) อธิบายว่าการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และประสิทธิภาพในการบริหารงาน ทั้งนี้การนำหลักธรรมาภิบาลมาปฏิบัติช่วยให้หน่วยงานภาครัฐสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมด้านความปลอดภัย

การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในตำบลปากแพรกมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นเพราะผู้สูงอายุไม่ได้เป็นเพียงผู้รับบริการ แต่ยังสามารถช่วยแก้ปัญหา เสนอแนวทางแก้ไข และร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่ ตรงกับแนวคิดของจุฑามาศ นิลพัฒน์ (2561) อธิบายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเฉพาะในด้านการจัดสรรงบประมาณและการดำเนินโครงการสาธารณะ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ จนถึงการติดตามประเมินผลช่วยลดปัญหาการใช้งบประมาณอย่างไม่เหมาะสม และทำให้การบริหารงานมีความโปร่งใส ด้านสุขภาพรวมถึงคุณภาพชีวิต การรวมกลุ่มในโรงเรียนผู้สูงอายุและชมรมต่าง ๆ ทำให้ผู้สูงอายุมีพื้นที่เรียนรู้ถ่ายทอดประสบการณ์ และพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ขณะเดียวกันการดูแลผู้สูงอายุติดบ้านหรือติดเตียง โดยชุมชนสอดคล้องกับแนวคิดของสมศักดิ์ ศรีสุข (2560) เน้นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจ และแสดงความคิดเห็นรวมถึงกระบวนการวางแผน การตัดสินใจ และการติดตามประเมินผลโครงการ ซึ่งผลการศึกษาของ Nermeen Mahmoud Abd-Elaziz (2022) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงบ้าน และสิ่งแวดล้อมช่วยลดอุบัติเหตุเพื่อเพิ่มความมั่นใจในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ในด้านสังคม รวมถึงวัฒนธรรมผู้สูงอายุยังมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดประเพณีท้องถิ่น และสร้างความสัมพันธ์สอดคล้องกับแนวคิดของ Levasseur et al. (2010) ที่ระบุว่าคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจะดีขึ้นเมื่อพวกเขามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งคล้อย

กับแนวคิดของพรทิพย์ แสงทอง (2562) อธิบายว่าการมีส่วนร่วม
ร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เพียงช่วยเพิ่ม
ความโปร่งใสในการดำเนินโครงการ แต่ยังสร้างความรับผิดชอบร่วม ดังนั้น
การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในตำบลปากแพรกไม่เพียงยกระดับคุณภาพชีวิต
และความปลอดภัยของผู้สูงอายุ แต่ยังช่วยสร้างความมั่นคงทางสังคม
เชื่อมโยง คนต่างรุ่น และวางรากฐานการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ผลของการมีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ปากแพรก

จากการศึกษาการจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก
อำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าองค์กรท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญใน
การพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมความปลอดภัยและคุณภาพ
ชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการป้องกันอุบัติเหตุ หรือภัยคุกคาม
ในชีวิตประจำวันเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการดูแลสุขภาพกาย
สุขภาพจิต และการสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมกับสังคมอย่าง
ต่อเนื่องและมีคุณค่า ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิมล หวังเกษม และ
คณะ (2565) ระบุว่าการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุส่งผล
โดยตรงต่อคุณภาพชีวิต ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพแข็งแรง ปรับตัวเข้ากับ
สังคมได้ และมีความพึงพอใจในชีวิตมากขึ้นในด้านการมีส่วนร่วมองค์การ
บริหารส่วนตำบลปากแพรกได้ให้ความสำคัญกับการจัดเวทีประชาคม
โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการสะท้อนปัญหา และ
ร่วมวางแผนพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับ Arnstein (1969) ที่อธิบายว่าการมี

ส่วนร่วมที่แท้จริง คือ การที่ประชาชนมีอำนาจ และอิทธิพลต่อการตัดสินใจไม่ใช่เพียงเข้าร่วมโดยไม่มีบทบาท อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับแนวคิดของพรทิพย์ คำพอง และคณะ (2544) กล่าวว่า การรวมพลังของบุคคลและภาคีเครือข่ายเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานสาธารณะ เพราะจะนำไปสู่ความร่วมมือ ความโปร่งใส และประสิทธิผลในทางปฏิบัติการส่งเสริมความปลอดภัยของผู้สูงอายุยังปรากฏชัดเจนผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การอบรม ด้านสุขภาพและความปลอดภัย การจัดการสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งไม่เพียงทำให้ผู้สูงวัยได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม แต่ยังเปิดโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างคุณค่าและความภาคภูมิใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของบังอร เบ็ญจาธิกุลและคณะ (2566) การเข้าร่วมกิจกรรมช่วยเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกมีคุณค่า เชื่อมมั่นในการดำเนินชีวิต และมีความมั่นคง ทั้งในครอบครัวและสังคม นอกจากนี้ การบูรณาการทำงานร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และอาสาสมัครสาธารณสุขในพื้นที่ยังสอดคล้องกับข้อเสนอของปิยะนุช เรือนโพน (2564) ที่เห็นว่า การจัดการความรู้และความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นกับชุมชนเป็นกลไกสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงวัย โดยการเปิดพื้นที่ให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมเช่นนี้ จึงทำให้พวกเขาไม่ถูกมองว่าเป็นภาระ แต่กลับกลายเป็นพลังสำคัญของชุมชน ทั้งในฐานะผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ และผู้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสังคม

ทั้งนี้การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรงจึงเป็นตัวอย่งของการจัดการที่มีความรอบด้านและยั่งยืน ทั้งในด้านความปลอดภัย สุขภาพ และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สอดคล้องกับ

งานวิจัยของสรวิร์ มนต์สุวรรณค์ และเสนอชัย เก่าว์ชาลี (2563) ที่พบว่า ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนจะมีสุขภาพกายดีขึ้น มีจิตใจที่เข้มแข็ง และสามารถดำเนินชีวิตในวัยสูงอายุได้อย่างมีความสุข

สรุป

การจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรกในการส่งเสริมความปลอดภัย และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่าเป็นกระบวนการบริหารจัดการที่มีความเป็นระบบตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงาน การสร้างการมีส่วนร่วมไปจนถึงการติดตามและประเมินผล องค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรกได้ขับเคลื่อนการดำเนินงานที่ให้ความสำคัญกับการใช้กลยุทธ์ความร่วมมือ และความโปร่งใสในการบริหาร ซึ่งสะท้อนถึงประสิทธิภาพในการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนมุ่งเน้นความยุติธรรมทางสังคม การเน้นผลลัพธ์ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรกมีลักษณะบูรณาการโดยเน้นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคีเครือข่าย เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาสาสมัครสาธารณสุข รวมถึงกองทุนหลักประกันสุขภาพ เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยและสุขภาพของผู้สูงอายุในทุกมิติทั้งด้านกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นผ่านกิจกรรมหลากหลาย และการมีส่วนร่วมในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งไม่เพียงช่วยลด

ความเปราะบางของผู้สูงอายุแต่ยังสร้างคุณค่า ความมั่นใจในตนเอง นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในพื้นที่ยังเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการ โดยผู้สูงอายุไม่ได้เป็นเพียงผู้รับบริการ แต่มีบทบาทเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตรวจสอบ ส่งผลให้การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และตอบสนองต่อปัญหาในพื้นที่ จากการดำเนินงานดังกล่าวทำให้พบว่า ผู้สูงอายุในตำบลปากแพรกมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งในด้านสุขภาพ ความปลอดภัย และความสัมพันธ์ทางสังคม การเข้าร่วมกิจกรรมทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขทางใจ ลดความรู้สึกโดดเดี่ยว และเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในชีวิต ขณะเดียวกันชุมชนก็ได้รับประโยชน์จากพลังของผู้สูงอายุในฐานะผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา และผู้สร้างความเข้มแข็งทางสังคม การจัดการในลักษณะนี้จึงถือเป็นแบบอย่างของการบริหารท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืน

ดังนั้นการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรกในการส่งเสริมความปลอดภัยของผู้สูงอายุไม่เพียงเป็นการจัดการที่ตอบโจทย์ด้านสุขภาพและสวัสดิการเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างสังคมที่เท่าเทียมและมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีบทบาทในสังคมอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดชุมชนแห่งความร่วมมือที่มีศักยภาพในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้แนวทางการบริหารดังกล่าวสามารถนำไปเป็นต้นแบบในการพัฒนาและขยายผลสู่พื้นที่อื่น ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไทยให้มีความมั่นคงปลอดภัยและมีคุณค่าในสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาคณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อค้นพบที่สำคัญเพื่อนำเสนอแนะข้อเสนอเชิงนโยบายโดยมุ่งเน้นแนวทางที่สามารถนำไปปรับใช้เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยของผู้สูงอายุผ่านการออกแบบสิ่งแวดล้อม การให้ความรู้ และการสร้างเครือข่ายการดูแลที่มีประสิทธิภาพ

1. กำหนดมาตรการความปลอดภัยเฉพาะด้านสำหรับผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่นควรพัฒนานโยบาย หรือแผนงานที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาความปลอดภัยในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุอย่างตรงจุด เช่น การป้องกันการหกล้มในบ้าน การจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต รวมถึงการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม เพื่อให้มาตรการดังกล่าวสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และตอบสนองต่อสภาพปัญหาในพื้นที่

2. พัฒนานโยบายการดูแลผู้สูงอายุกลุ่มเปราะบางอย่างครอบคลุม และต่อเนื่องภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุที่ติดบ้านหรือติดเตียง โดยจัดระบบการดูแลเฉพาะกลุ่มผ่านเครือข่ายอาสาสมัคร แพทย์ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพและความปลอดภัยเป็นไปอย่างทั่วถึง

3. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดูแลและความปลอดภัยของผู้สูงอายุควรสนับสนุนการพัฒนาเครื่องมือเทคโนโลยี หรือแอปพลิเคชันที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้สูงอายุ เช่น ระบบติดตามสุขภาพ หรือช่องทางสื่อสารออนไลน์ระหว่างผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่เพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการ ลดข้อจำกัดด้านเวลาและระยะทาง และเสริมสร้างระบบการดูแลผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการศึกษาพบว่าการจัดการด้านความปลอดภัยของผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลปากแพรกแม้จะมีการดำเนินงานในหลายมิติ ทั้งด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณภาพชีวิต แต่ยังมีข้อจำกัดบางประการ เช่น การขาดมาตรการเฉพาะที่ตอบสนองต่อปัญหาความปลอดภัยจริงในชีวิตประจำวัน และความไม่ทั่วถึงในการเข้าถึงบริการของผู้สูงอายุกลุ่มเปราะบางรวมทั้งการขาดความต่อเนื่องของกิจกรรมและข้อจำกัดด้านทรัพยากร ดังนั้นการศึกษารุ่นต่อไปควรมุ่งเน้นการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับมาตรการความปลอดภัยเฉพาะด้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปใช้กำหนดนโยบายหรือโครงการเชิงปฏิบัติที่เจาะจงมากขึ้น นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญกับการศึกษาผู้สูงอายุกลุ่มเปราะบาง โดยเฉพาะกลุ่มติดบ้านและติดเตียง เพื่อสะท้อนปัญหาและความต้องการที่แตกต่างไปจากผู้สูงอายุทั่วไป ซึ่งจะช่วยให้การจัดบริการมีความเหมาะสมและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2. การศึกษาในอนาคตควรขยายขอบเขตไปสู่การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างชุมชนที่มีบริบทแตกต่างกัน เช่น ชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท หรือพื้นที่ที่มีทรัพยากรเพียงพอกับพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สามารถอธิบายรูปแบบการจัดการที่หลากหลายและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่จริง นอกจากนี้ยังควรศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเพิ่มความปลอดภัยและการเข้าถึงบริการของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการพัฒนาเครื่องมือ หรือแอปพลิเคชันที่ใช้งานง่าย

และเหมาะสมกับศักยภาพของผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ครบถ้วนและนำไปสู่การกำหนดมาตรการ หรือแนวทางเชิงนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2568). *สถิติประชากรรายจังหวัด*. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 29 กันยายน 2568 จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/>
- กรมการปกครอง. (2568). *สถิติประชากรรายอายุ*. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 29 กันยายน 2568 จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/>
- เข็มจิรา พิทักษราษฎร์. (2560). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 3(2), 94-104.
- จุฬามาศ นิลพัฒน์. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงบประมาณท้องถิ่น. *วารสารบริหารรัฐกิจ*, 15(3), 40-58.
- เจษฎา บุญทา. (2545). *คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธาณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- บรรลุ ศิริพานิช. (2542). *คู่มือผู้สูงอายุ ฉบับสมบูรณ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย.

ปิยะนุช เรืองโพชน (2564) รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองสกลนคร.
วารสารชุมชนวิจัย, 15(4), 42-56.

พรทิพย์ คำพอ และคณะ. (2544). *บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชน
และองค์การบริหารส่วนตำบลในการใช้การแพทย์แผนไทย เพื่อ
การดูแลสุขภาพตนเองในชุมชน*. ขอนแก่น: ภาควิชาบริหารงาน
สาธารณสุข มหาวิทยาลัยขอนแก่น. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 29
กันยายน 2568 จาก <https://dric.nrct.go.th/Search/>

พระวิมาน คมภีรปัญญา และภานุวัฒน์ สิงห์คำป้อม. (2567). ศึกษาเรื่อง
การจัดการสังคมผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมของชุมชนฐานรากใน
อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารเสถียรวิทย์
ปริทัศน์*, 4(1), 82-97.

พรทิพย์ แสงทอง. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อความยั่งยืนของ
โครงการชุมชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารพัฒนา
ท้องถิ่นศึกษา*, 10(2), 55-70.

เพ็ญผกา กาญจนภาส. (2541). *ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษา
เกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในการดูแลสุขภาพ
ของผู้สูงอายุ อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ*. (วิทยานิพนธ์
ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

- โลหิตหาญ ขุนทอง. (2562). ประสิทธิภาพของการนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารเทศบาลเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารบริหารรัฐกิจ*, 18(1), 25-42.
- วลินเนศวร์ ชีรการณวงศ์. (2562). การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของเทศบาลตำบลในจังหวัดนนทบุรี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 16(2), 45-60.
- สรวิร์ มนต์สุวรรณ, เสนอชัย เถาว์ชาลี. (2563). การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนผู้สูงอายุโดยชุมชนมีส่วนร่วม: กรณีศึกษา โรงเรียนร่มโพธิ์ร่มไทร ตำบลนาโก อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 5(3), 175-182.
- สมศักดิ์ ศรีสุข. (2560). บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานท้องถิ่น. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์*, 18(1), 23-39.
- สุรกุล เจนอบรม. (2534). *วิทยาการผู้สูงอายุ*. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ห่วงเกษม และคณะ. (2565). การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต : กรณีศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดระยอง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 41(3), 149-162.

- Abd-Elaziz, N. M., Elshiekh, O. G. M., Eltohamy, O. E., & Awad, S. (2022). Effect of environmental management guidelines on home safety level among elderly people. *Nursing and Health Sciences*, 5(1), 1–10. [Online] Retrieved 2025, October 3 from https://niles.journals.ekb.eg/article_187686.html
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute Of Planners*, 35(4), 216–224. [Online] Retrieved 2025, October 3 from <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development*, 8(3), 213–235.
- Levasseur, M., Richard, L., Gauvin, L., & Raymond, É. (2010). Inventory and analysis of definitions of social participation found in the aging literature: Proposed taxonomy of social activities. *Social Science & Medicine*, 71(12), 2141–2149. [Online] Retrieved 2025, October 4 from <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2010.09.041>